

Jednou o půlnoci, maje horečku a rozjímaje
nad divnými svazky vědy prastaré a záslužné -
když jsem klímal v polospaní, ozvalo se znenadání
velmi jemné zaťukání na dvěře - a pak už ne.
"Je to návštěva, či zdání, bylo to tak nezvučné -
jednou jen a pak už ne."

Ach, již při vzpomínce blednu! Myslím,
že to bylo v lednu,
každý uhlík vrhal stín jen přede mne a dál už ne.
Toužil jsem po kuropění; - marně hledaje v svém čtení
ulehčení od hoře nad Lenorou - již poslušné
světice zvou Lenora - nad jménem dívky nadvzdušné,
jež byla mou a teď už ne.

Smutný šelest záclon vlaje z hedvábí a ohybá je
s hrůzou - již jsem do té doby neznal ani přibližně;
abych skryl své polekání, říkal jsem si bez ustání:
"Je to host, jenž znenadání zaklepal tak neslyšně -
pozdní host, jenž znenadání zaklepal tak neslyšně -
jednou jen a pak již ne."

Tu má duše vzmužila se; řek jsem bez rozpaků v hlase:
"Prosím, pane, nebo paní, odpusťte mi velmožně;
avšak, byl jsem v polospaní, když jste přišel znenadání,
přeslechl jsem zaklepání - je to skoro nemožné,
že jste klepal vy" - a poté otevřel jsem úslužně -
venku tma a víc už ne.

Hledě dlouho do tmy z prahu, stoje v pochybách
a v strachu,
dlouho snil jsem, jak si nikdo netroufal snít mimo mne;
ale ticho bez rušení, ani slůvka na znamení,
jenom plaché oslovení "Lenoro!" zní zimničně,
to já šeptám "Lenoro!" - a ozvěna dí zimničně
jenom to a víc už ne.

Vrátil jsem se do pokoje, velmi divě se a boje,
když jsem zaslech trochu silněj nový šramot poblíž mne.
"Jistě cos za chumelice padlo mi na okenice;
podívám se ze světnice, co jsi zač, kdo budíš mne -
ztlumím na okamžik srdce, najdu tě, kdo budíš mne;" -
vítr a nic jiného už ne.

Vyrazil jsem okenici, když tu s velkou motanicí
vstoupil starodávný havran z dob, jež jsou tak záslužné;
bez poklony, bez váhání, vznešeně jak pán či paní
usadil se znenadání v póze velmi výhružné
na poprsí Pallady - a v póze velmi výhružné
si sedl jen a víc už ne.

Pták v svém ebenovém zjevu ponoukal mne do úsměvu
vážným, přísným chováním, jež bylo velmi vybrané -
"Ač ti lysá chochol v chůzi, jistě nejsi havran hrůzy,
jenž se z podsvětího šera v bludné pouti namane -
řekni mi své pravé jméno, plutonovský havrane!" -
Havran děl: "Už víckrát ne."

Žas jsem nad nevzhledem ptáka, jenž tak
bez okolků kráká
bezobsažnou odpověď, jež prozrazuje bezradné;
velmi dobře vím, že není skoro ani k uvěření
pták či zvíře, jež si lení v póze velmi záhadné
na poprsí nade dveřmi - v póze velmi záhadné
a říká si: "Už víckrát ne."

Potom, sedě na mramoru, ustal havran v rozhovoru
jako duše v jedno slovo samotářsky zabrané -
až jsem si řek v duchu, takže nedošlo mu to
až k sluchu:
"Věřím pevně na předtuchu, osud často okrad mne -
jak mé naděje, i on se k ránu odtud vykradne."
Však havran dí: "Už víckrát ne."

Zaražen, an na mne hledí s přiléhavou odpovědí,
říkám si: "Toť bezpochyby pochyť velmi obratně
od pána, jež osud vedl neštěstím a navždy svedl,
takže nic už nedovedl zpívat než ty bezradné -
pohřební a smutné písně, refrény, tak bezradné,
jako je: Už víckrát ne!"

Když však havran bez ustání ponoukal mne k usmívání,
přistrčil jsem křeslo mysle, že mne něco napadne,
když se vhroutím do sametu ve vzpomínkách na tu větu,
přemýšleje, co as je tu, nad čím řek své bezradné,
nad čím příšerný ten pták zde říká svoje bezradné
"už víckrát ne".

Tak jsem seděl nad dohady, mlčky, marně, bez nálady
pod ptákem, jenž v hloubi prsou nepřestával bodat mne,
kles jsem s zamýšlenou tváří do podušky na polštáři,
na niž padá lampa, v záři matné, mdlé a malátné,
ale do niž nevboří své ruce, mdlé a malátné,
ona víckrát, víckrát ne.

Zdalo se, že u stínidla houstne světlo od kadidla,
že se bezpochyby anděl v zvoncích z nebe propadne.
"Chudáku, tvůj Bůh ti v zpěvu posílá sem pro úlevu
balzám na tvou starou něhu, po němž navždy vychladne,
po němž láska k Lenoře v tvé mysli navždy zapadne" -
však havran děl: "Už víckrát ne."

"Proroku," dím, "mene tekel, ať jsi pták anebo z pekel,
synu podsvětí, a přece proroku, pojd' hádat mně -
statečně, byť opuštěný žiji zaklet v této zemi,
dům mám hrůzou obklíčený, zda tvá věštba uhádne,
zdali najdu balzám v smrti, zda tvá věštba uhádne" -
havran dí: "Už víckrát ne."

"Proroku," dím, "mene tekel, ať jsi pták anebo z pekel,
při nebi, jež nad námi je, při Bohu, jenž leká mne,
rci té duši, jež žal tají, zdali aspoň jednou v ráji
tu, již svatí nazývají Lenora, kdy přivine,
jasnou dívku Lenoru kdy v náruči své přivine" -
havran dí: "Už víckrát ne."

"Tos řek jistě na znamení, že se chystáš k rozloučení,
táhni zpátky do bouře a do podsvětí, satane! -
nenech mi tu, starý lhář, ani pírka na polštáři,
neruš pokoj mého stáří, opust' sochu, havrane!
Vyndej zobák z mého srdce, opust' sochu, havrane!"
Havran dí: "Už víckrát ne."

Pak se klidně ulebedí, stále sedí, stále sedí
jako ďábel na bělostných řadrech Pallas Athéné;
oči v snění přimhouřeny na pozadí bílé stěny,
lampa vrhá beze změny jeho stín, jímž uhrane -
a má duše z toho stínu, jímž mne navždy uhrane,
nevzchopí se - víckrát ne.

TEMATIKA:

- jedno z nejvýznamnějších děl romantismu a zároveň jedna z nejkratších básní všech dob (báseň má 108 veršů)
- působí velmi depresivně a smutně
- později se báseň stala vzorovou pro prokleté básníky
- značné prvky romantismu:
 - romantické náměty - smrt a láska; navzájem se prolínají
 - děj probíhá v noci během bouře; kontrast - klid v místnosti
 - dokonale propracovaná psychologie postavy
 - hrdina se pokouší nalézt útěchu u Boha
 - končí beznadějně

CHARAKTERISTIKA HLAVNÍ POSTAVY:

Osamělý muž, kterého souží horečka a chmurné myšlenky. Zároveň i vypravěč.

DĚJ:

Unavený osamělý muž soužený horečkou se snaží číst. Nedaří se mu ovšem soustředit. Přepadají ho vzpomínky na smrt jeho milé. V knihách hledá útěchu před myšlenkami na svou tragickou lásku. Téměř usíná. O půlnoci ho vyděsí klepání. Nejdříve se lekne. Pak se uklidní. Předpokládá, že je to jistě nějaký nečekaný host. Rozhodne se otevřít. Nahlas se omlouvá panu nebo paní, že neotevřel dřív. Jde otevřít. Za dveřmi ovšem nikdo není. Hrdiny se zmocňuje strach. Blouzní. Stupňuje se napětí. Myslí si, že klepala jeho zemřelá dívka Lenora. Začne volat její jméno do noci, ale nikdo se neozývá. Uklidní se.

Klepání se ozve ještě jednou, ale tentokrát hlasitěji. Muž se stále uklidňuje a usoudí, že někdo stojí pod oknem. Otevře okno a zjistí, že původcem hluku je havran, který vletí do pokoje a usedne na sochu Pallady. Muže to pobaví a spíše jen ze žertu položí otázku, jak se havran jmenuje. Muž v úžasu zjistí, že havran umí mluvit, když mu na otázku odpoví "už víckrát ne" (v originále "nevermore"; opakuje se → tak vzniká refrén).

Muž dále pokračuje nahlas ve svých úvahách o tom, že i havran ho jednou opustí stejně jako jeho milá. Havran opět opakuje své "nevermore". Hrdina je na rozpacích a snaží se pochopit význam odpovědi. Zda to znamená, že havran nikdy neodletí, nebo že se nevrátí Lenora. Rozjímá. Sám usuzuje, že jeho pán asi byl velmi nešťastný ubožák a že od něj havran pochytil jen slovo "nevermore". Dál vzpomíná na svou dívku a dochází k závěru, že havran byl seslán Bohem jako posel útěchy. Havran ovšem namítá opět "nevermore". Hrdina tedy přímo k havranovi pronese dotaz, zda někdy dokáže zapomenout na Lenoru a přestane se trýznit tou velkou ztrátou. Dostane stejnou odpověď jako na všechny předešlé dotazy: "nevermore".

Nastává sebetrýznění. Přestože ví, jaká odpověď ho čeká, položí otázku, zda se se svou láskou setká alespoň v ráji. Jeho obava se prokáže být oprávněnou, když havran pronese "nevermore".

Muže přepadne strach, hrůza, rozezlení. Začne být hrubý a zoufale se snaží havrana odehnat. Havran naposledy zakrákorá "nevermore".

Báseň končí beznadějně. Havran zůstává bez hnutí na Palladě a pozoruje zoufalého hrdinu utápějícího se v zoufalství.

Tento text byl zkopírován ze serveru: <http://www.cesky-jazyk.cz/ctenarsky-denik/edgar-allan-poe/havran-rozbor.html#ixzz4xuWIi8yE>

Publikování nebo další veřejné šíření obsahu serveru Český-jazyk.cz je bez písemného souhlasu provozovatele výslovně zakázáno! Užití výhradně jen pro osobní účely je možné.